

Influenza dalla strategia d'energia sil svilup dil spazi

Il Center da perscrutaziun d'energia alpin envida ad in arranschament public a Mustér

DA HANS HUONDER / ANR

■ **En connex cun la realisaziun dalla «strategia d'energia 2050» vegn il spazi alpin confruntaus cun differents sfidas. Quellas stattan el center d'in arranschament public cun referats ed ina discussiun al podi questa gievgia ella Sala Peter Kaiser dalla claustra a Mustér. Igl avegnir s'auda all'energia regenerabla, era en Svizra. Per quei motiv eis ella ina part integrala dalla «strategia d'energia 2050» dalla confederaziun. In'impurtanta rolla en quei connex savessen las Alps giugar. Per accelerar la discussiun davart las pussevilladads che fussen pussevillas ellas muntognas ha la fundaziun Center da perscrutaziun d'energia alpin (AlpEnForCe) lantschau avon dus onns ils dis d'energia. Als dus emprems arranschaments – igl onn 2016 ed il schaner passau – ein experts d'energia e perscrutaders da pliras tiaras s'entupai. El center dallas discussiuns ein temas actuals davart la produziun ed il consum d'energia stai.**

Energia dallas Alps

Sco quei che la fundaziun constatescha deriva ina buna part dall'energia en Svizra gia oz dallas Alps. Quellas experientschas, novas tecnologias e pussevilladads vul ella promover per garantir vinavon allas muntognas ina rolla centrala ella produziun dall'energia electrica. La «strategia d'energia 2050» dalla confederaziun preveda da dar vinavon allas muntognas in'impurtanta rolla ella produziun d'energia en Svizra. En quei process dils proxims onns e decennis vul la fundaziun

Il baghetg vegl dil hotel Acla da Fontauna ei in dils temas da discussiun als «dis da discussiun davart la perscrutaziun d'energia» quest'jamna a Mustér. En quei connex vegn il recicladi dil material digl edificci construius ils onns 1970 sut la marella. FOTO H. HUONDER

AlpEnForCe sustener ils cantuns da muntogna e la bransch d'energia ella realisaziun da quellas finamiras ambiziozas. In ulteriur crap da mosaic en quei process ein ils «dis da discussiun davart la perscrutaziun d'energia» d'uonn a Mustér. Quels han liug quest'jamna en localitads dalla claustra. L'avertura ei mesjamna suentermezdi, la fin venderdis se-

ra. Duront quels dis porscha il center in tschuppel luvratoris e referats cun persunas da pliras tiaras che lavuran intensivamein vid la perscrutaziun da novas pussevilladads dalla produziun d'energia.

Arranschament public

Ils «dis da discussiun davart la perscrutaziun d'energia» ein ina plattafuorma per

la perscrutaziun, mo era ina caschun da brat d'experientschas e discussiuns da persunas dalla scienza, pratica, politica ed organisaziuns d'energia. Per dar in'investa en quei mund da perscrutaziun e savida porscha la fundaziun AlpEnForCe era uonn in arranschament public. Quel vegn organisau la gievgia sera allas 17.30 ella Sala Peter Kaiser a Mustér. Il tetel da

quell'occurrnza: «Strategia d'energia 2050 – influenza sil svilup dil spazi en cantuns da muntogna». Lentschatta da quei arranschament fa il referat digl anteriur cusseglier dils stans appenzelles *Carlo Schmid*, president dalla EiCom, la cumissiun independenta federala davart la regulaziun dil sectur d'energia. La cumissiun procura che las leschas davart il provediment cun electricitad e l'energia vegnien risguardadas. In referat el rom da quei arranschament public pertucca il hotel Acla da Fontauna. *Frenk Diordic* dall'Immo Invest Partner SA presenta il project ed era las pussevilladads da spazzar igl edificci vegl. En quei connex stat era il referat da *Thomas M. Kasper*, president dall'Associaziun dil recicladi da material da construcziun dall'Austria.

Interessanta runda da discussiun

Sper ils referats consista quei arranschament public era d'ina discussiun al podi. Sper Schmid, Diordic e Kasper vegnan era *Werner Hediger* (menader dil Center per la perscrutaziun scientificopolitica dalla HTW Cuera), *Josias F. Gasser* (anteriur cusseglier naziunal) e *Beat Hunger* (menader dil sectur dall'energia hidraulica tiegl Uffeci per energia e trafic dil cantun Grischun) a separticipar alla discussiun che vegn menada dad *Ivo Schilling* dalla fundaziun AlpEnForCe. Igl arranschament public vegn terminau cun in aperitiv ed ina tscheina. Era a quella ein tuts visitaders envidai.

Per motivs administrativs vegn ei supplicau da s'annunziar. Quei ei pusseivel sin la homepage www.alpenforce.ch ni sin l'adressa d'e-mail alesia.togni@alpenforce.ch

La casa communal duei vegnir renovada

Il cussegl da vischnaunca da Domat ha tractau la renovaziun ed engrondaziun dalla casa communal

■ **Il cussegl da vischnaunca da Domat ha deliberau en sia emprema sesida sut il tgamun dad Ursin Fetz (pcd) entginas impurtantas fatschentas. Aschia duei la casa communal Tircal vegnir renovada ed engrondida.** Il vitg da Domat che dumbra oz varga 8000 habitonts sesviluppescha a moda rasanta. Damai che l'activitad da construcziun seigi vinavon gronda e confirmi l'activitad da Domat sco liug d'habitar attractiv stoppi era l'administraziun tener quen da quei carschament, ha il president communal *Erich Kohler* puntuau. Oz seigi la casa communal buca gest envidonta per la clientela. Las localitads novas duein esser pli «aviartas ed envidontas» e vegnir adattadas allas novas pretensiuns da segirtad. Cun la sanaziun energetica sviluppeschi Domat vinavon las finamiras sco citad d'energia, ha il suprastont *Armin Tanner* (pcd) puntuau.

Erigida sco emprema casa da scola

La casa communal actuala a Tircal ei vegnida erigida 1848 sco emprema casa da scola da Domat. Duront pliras generaziuns ha quei edificci surviu all'instrucziun dils affons, sco quei che las annadas pli veglias ch'han absolviu leu entochen 1947 la scola en bauns da lenn cun tablas da plattamorta san aunc seregurdar bein. Il scolast e president communal da lezzas uras *Anton Jörger* raquintava cun fascinaziun dalla «casa da scola nova» ch'ei vegnida inaugurada 1948. Cul svilup dil vitg e cun il diember carschent dalla populaziun ein las casas da scola Tuma Platta (1968) e Caguils (1982) vegnidadas erigidadas ed adina puspei adattadas allas pretensiuns dil temps. La casa communal ei dapi 1948 adina stada a disposiziun all'administraziun communal. Igl onn 1989 ei ina adattaziun pli gronda vegnida realisada. In project cun in credit da dus milliuns francs prevedeva d'installar in ascensur, il credit corrispundent ei denton vegniun renviaus all'urna igl onn 2004. Consequentmain ei aunc oz mo

il plaunterren dall'administraziun communal accessibels senza impediments. Igl onn 2005 ei la casa communal vegnida adattada levamein als novs basegns cun scaffir novas localitads da biro ell'alzada sisum che surveva antruras sco habitaziun dil pedel.

Domat sco quart gronda vischnaunca dil cantun Grischun vegli porscher in'administraziun moderna accessibla per in e scadin, ha il president communal *Erich Kohler* puntuau. Oz seigi la casa communal buca gest envidonta per la clientela. Las localitads novas duein esser pli «aviartas ed envidontas» e vegnir adattadas allas novas pretensiuns da segirtad. Cun la sanaziun energetica sviluppeschi Domat vinavon las finamiras sco citad d'energia, ha il suprastont *Armin Tanner* (pcd) puntuau.

«Historic e modern»

Igl edificci Tircal tschenti in accent architetonic marcant el center dil vitg ed il project preliminar digl architect *Gion Sognorell* respecti la substanza da construcziun da quei edificci historic. L'installaziun d'in ascensur pretendi buca da rumper atras stentusamein ils plantschius existents. La fassada dil sid duei vegnir completada cun ina construcziun annexa che cumpeggia in paravent ed in tumbin per igl ascensur, mantenend denton la fassada da 1848. La casa communal duei fladar ton modernitad sco tradiziun. Ils plidaders dalla gronda part dallas fracziuns ein i d'accord cun l'argumentaziun dalla suprastanza communal ludond cunzun la buna cumbinaziun da vegl e niev. La pps ha proponiu da reducir il calcul da cuosts per in milliun francs. Quei

fuss denton buca stau pusseivel senza renunziar ad impurtonts elements dil project, sco quei ch'el president communal ha puntuau. Cun 11:3 vuschs ha il cussegl da vischnaunca approbau in credit da 4,866 milliuns che vegn sutmess ils 4 da mars al suveran. Unanimamein ei il cussegl da vischnaunca encuntercomi s'exprimius en favur dall'engrondaziun dil luvratori communal *Plong Mulung* cun in scuvier, sbursond persunter in credit da 295 000 francs. Il cussegl communal ha era declarau per relevants il postulat da *Reto Spiller* (pcd) che pretenda ina digitalisaziun pli extendida dallas collecziuns da leschas ed uordens sco era dils messadis. Era duei l'acustica dalla sala da seduta dil cussegl da vischnaunca vegnir migliurada, quei che vegn a legrar cunzun il publicum interessau. *Claudio Willi/mc*

La casa communal Tircal a Domat duei vegnir renovada ed engrondida. FOTO N. SIMMEN

TRUN

Beat Pfister niev president dil cussegl

(anr/hh) *Beat Pfister* ei il niev president dil cussegl da vischnaunca da Trun. El vegn a presidiar quel quest onn. Vicepresidenta dil parlament communal davena *Rita Wolf*. Actura dil cussegl resta la canzlista communal *Sandra Gautschi*. A sia seduta dil gliendisdis sera ha la legislativa communal eligi *Lucas Arpagaus* sco vicepresident communal per la perioda d'uffeci 2018–20.

La cumissiun da baghegiar secumpogna da *Gion Andrea Nay*, *Remo Giger*, *Marcus Schmed* e *Thomas Wolfe* sco cumandant da pumpiers ei *Martin Decurtins* vegniun reeligius. Il cussegl da vischnaunca ha eligi ulteriuras cumissiuns e delegaziuns communalas. Aschia era la cumissiun per cass d'eveniments dalla natira. Quella consista dil president communal *Dumeni Tomaschett*, gearau *Giachen Albrecht* e gearau *Lucas Arpagaus* sco era il forester communal *Mattias Cadruvi* ed il cumandant da pumpiers *Martin Decurtins*. Ella cumissiun da cultura ei *Philippe Vincenz* vegniun reeligius, ferton che la gearau *Erica Cavagn-Pfister* e *Wendelin Decurtins* ein vegni eligi da niev en quella. Al cussegl d'administraziun dalla Campadi Trun SA appartegan vinavon *Hansueli Baier*, *Donat Nay*, *Dumeni Tomaschett* e *Patricia Trento*. El cussegl d'administraziun dall'Ovra electrica Ferrera Trun sesan per la vischnaunca *Dumeni Tomaschett*, *Lucas Arpagaus* e *Mario Lechmann*.

Il cussegl ha approbau unanimamein la revisiun parziala dalla planisaziun locala per mauns dalla votaziun all'urna ils 4 da mars 2018. La revisiun cumpeggia en special l'enonaziun da terren sper la Via Ferrera ed a Schlans/Tujals sco era adattaziuns vid zonas a Caltgeras. Sco quei che la suprastanza communal ha saviu comunicar al cussegl ha ei dau neginas ulteriuras propostas il temps dalla publicaziun ufficala dils documents.